

การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง
สร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
The Development of Tourism Resources Potential and Cultural
creative tourism activities in Khek Noi Subdistrict,
Khao Kho District, Phetchabun Province

วิภารัตน์ พรพุดพิพันธุ์¹ จุฬา เจริญวงศ์² สดดี คำมี³

Wipharat Phonphutthiphan, Chula Chalearnwong, Sadudee Kammee

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย 2) ศึกษาศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย 3) ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย และ 4) นำเสนอร่างรูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน จำนวน 30 คน และการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในตำบลเข็กน้อย จำนวน 400 คน ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และนำเสนอแบบพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อยพบว่าชาวเขาเผ่าม้ง มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น และยังคงดำรงอยู่กับชุมชน ประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ ด้านอาหาร ด้านการแต่งกาย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านประเพณี ด้านภาษา ด้านอาชีพ ด้านความเชื่อ และด้านศิลปะพื้นบ้าน 2. ผลการศึกษาศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย พบว่ามีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม โดยมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจและโดดเด่น และยังเป็นศูนย์รวมชาวเขาเผ่าม้งที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยที่ยังคงวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีในแบบชนเผ่าดั้งเดิม มีภูมิปัญญา และดำรงอยู่ตามกฎจารีตประเพณีของชาวเขาเผ่าม้ง และ 3. ผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย พบว่านักท่องเที่ยวมีความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับ

Received: 2023-05-19 Revised: 2023-07-05 Accepted: 2023-07-07

^{1 2 3}สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Department of Public Administration Faculty of Humanities and Social Sciences Phetchabun
Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: wipharat.pho@pcru.ac.th

จากค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ความสวยงามของสภาพภูมิทัศน์โดยรวมของแหล่งท่องเที่ยว ความเพียงพอของร้านอาหาร และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้นักท่องเที่ยวได้ให้ข้อเสนอแนะนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้เป็น 3 ประเด็น ประกอบด้วย ด้านการบริการการท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ (Keywords): ศักยภาพ; ทรัพยากรการท่องเที่ยว; กิจกรรมการท่องเที่ยว; วัฒนธรรม

Abstract

This research aims to 1) study the cultural identity of Ban Khek Noi Hmong people 2) study the potential of being a cultural creative tourist attraction of Hmong people Ban Khek Noi 3) study the needs of tourists in tourism management Cultural creations of the Hmong hill tribe Ban Khek Noi and 4) presenting a draft form and creative tourism activities for the culture of the Ban Khek Noi Hmong hill tribe people. The researcher conducted the study with a mixed research method consisting of qualitative research. There were key informants divided into 3 groups: public sector, private sector and community sector, totaling 30 people. and quantitative research with a sample of Tourists who come to travel in Khek Noi Subdistrict, 400 people, the researcher used statistics to analyze the data by finding the average. standard deviation and content analysis and interpretation to draw conclusions. The results showed that 1. The results of the study of the cultural identity of the Hmong hill tribe Ban Khek Noi found that the Hmong hill tribe have a distinctive cultural identity and still exists in the community, consisting of 8 aspects: food, dress Residential aspect, tradition, language aspect, profession aspect, belief aspect and folk art 2. The results of the study of the potential of being a cultural creative tourist attraction of the Hmong hill tribe Ban Khek Noi Found that it has the potential to be a creative cultural tourist destination. with an interesting and distinctive cultural identity It is also the largest center of the Hmong hill tribe in Thailand that still maintains their traditional way of life and traditions in the Hmong style, possesses wisdom and lives according to the customary rules of the Hmong hill tribes. And 3. The results of the study of tourists' needs in cultural creative tourism management of Hmong hill tribe Ban Khek Noi. It was found that tourists had the overall demand at the highest level. Sorted by the highest average of the first 3, namely the beauty of the overall landscape of the tourist attraction. adequacy of the restaurant and information publicity of tourist attractions. In this regard, the tourists gave their suggestions. The

tourists gave additional suggestions on culturally creative tourism. which the researcher has compiled into 3 issues consisting of tourism services Tourism public relations and the development of cultural and creative tourism.

Keywords: potential; tourism resources; tourism activities; culture

บทนำ (Introduction)

ตามที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายในการเพิ่มศักยภาพด้านเศรษฐกิจของประเทศ โดยการสร้างสิ่งจูงใจและการอำนวยความสะดวกที่เกื้อกูลต่อบรรยากาศการท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวอันมีลักษณะโดดเด่นร่วมกันหรือจัดเป็นกลุ่มเดียวกันได้ เช่น กลุ่มธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสุขภาพ ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ "การสร้างการแข่งขันทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน" โดยตั้งเป้าหมายในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจรายสาขา ซึ่งวางแนวทางการพัฒนาภาคบริการและภาคท่องเที่ยว อีกทั้งจากการวิเคราะห์ข้อมูลย้อนหลังตั้งแต่ พ.ศ. 2557-2560 รายได้จากการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง หากแต่เทียบสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมด้านการท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งหมดแบบปริมาณลูกโซ่ยังมีมูลค่าที่น้อยอยู่ เนื่องจากที่ผ่านมาจังหวัดเพชรบูรณ์ ประสบปัญหาด้านการท่องเที่ยวหลายประการที่ส่งผลให้การขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่บรรลุเป้าหมายในการสร้างมูลค่าเพิ่มได้เท่าที่ควร เช่น แหล่งท่องเที่ยวขาดทรูโดมไม่เป็นที่ประทับใจ ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก สินค้าและบริการไม่มีคุณภาพ การเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยวในเรื่องราคาสินค้า ปัญหาขยะ ความปลอดภัยด้านการจราจร ชีวิตและทรัพย์สิน การขาดการประชาสัมพันธ์ การกระจุกตัวนักท่องเที่ยวในบางแห่ง การขาดกิจกรรมในการสร้างแรงดึงดูด เป็นต้น (แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561-2565, กองแผนและงบประมาณ)

ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ถือว่าชุมชนวัฒนธรรมชนเผ่าม้งที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เพราะมีสมาชิกอยู่อาศัยในชุมชนเดียวกันนี้เกือบ 20,000 คน เกือบ 2,000 หลังคาเรือนจนสามารถจัดตั้งเป็นตำบลได้ อีกทั้งมีวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม และสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้ แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ตำบลเข็กน้อย จะมีความโดดเด่นในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ยังคงมีปัญหาด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนขาดความต่อเนื่อง คณะกรรมการด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวขาดทักษะความรู้ในการบริหารจัดการที่ดี ขาดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงรุก ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมตำบลเข็กน้อย เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการมาเยือนของ

กลุ่มนักท่องเที่ยวต่าง ๆ ก่อเกิดผลในด้านเศรษฐกิจเพื่อสร้างงานสร้างอาชีพแก่คนในชุมชนและธุรกิจที่รองรับนักท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง และรูปแบบคณะทัวร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย
3. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย
4. เพื่อนำเสนอรูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย

วิธีการดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน รวม 30 คน และวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาเที่ยวตำบลเข็กน้อย จำนวน 400 คน และวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าและนำเสนอแบบพรรณนา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน โดยแบ่งดังนี้

2.1.1 ภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบูรณ์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบูรณ์ สภาวัฒนธรรมตำบลเข็กน้อย ประชาสัมพันธ์จังหวัดเพชรบูรณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย สภาวัฒนธรรมตำบลเข็กน้อย เป็นต้น

2.1.2 ภาคเอกชน ได้แก่ หอการค้าจังหวัดเพชรบูรณ์ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวเขาควงผู้ประกอบการด้านที่พักแรม ผู้ประกอบการด้านร้านอาหารและเครื่องดื่ม ผู้ประกอบการด้านสินค้าของที่ระลึก เป็นต้น

2.1.3 ภาคชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนในพื้นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวเชิงตำบลเข็กน้อย

2.2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาเที่ยวตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 400 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth Interview) มีประเด็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ อัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้ง และข้อคำถามเกี่ยวกับศักยภาพความพร้อมและองค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้ง โดยใช้องค์ประกอบศักยภาพการท่องเที่ยว 6 A's ได้แก่ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 2) ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) 4) ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary service) 5) ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation) และ 6) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชน (Activities)

3.2 วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ความต้องการของนักท่องเที่ยวในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย โดยข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบมีมาตรวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยกำหนดคะแนนระหว่าง 1 ถึง 5 หมายถึง มีความต้องการจากน้อยที่สุดไปมากที่สุดตามลำดับ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

4.1.1 ดำเนินการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน ครั้งที่ 1 เพื่อชี้แจงเหตุผลความสำคัญและแนวทางการดำเนินการวิจัยในพื้นที่ของชุมชน ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

4.1.2 ดำเนินการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องด้านชาติพันธุ์ชาวเขาเผ่าม้ง และผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมของชาวเผ่าม้ง และเข้าพื้นที่สำรวจข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) จำนวน 30 คน โดยใช้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เปรียบเทียบกับข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อยืนยันข้อมูลกับความเป็นจริงของชาวเขาเผ่าม้งในพื้นที่

4.1.3 ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามอัตลักษณ์ และทำการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามองค์ประกอบที่ได้กำหนดไว้

4.1.4 จัดประชุมเวทีชาวบ้าน ครั้งที่ 2 เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะยืนยันข้อมูลจากชุมชนตำบลเข็กน้อย พร้อมผลการประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าม้ง เพื่อยืนยันอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย ที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป

4.2 วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เป็นการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย

พบว่าตำบลเข็กน้อยปรากฏอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น และยังคงดำรงอยู่กับชุมชนประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านอาหาร

อาหารหลักของชาวเขาเผ่าม้งคือ ข้าวกินกับผัก พริก และเนื้อสัตว์ ต้มหรือทอดใช้เครื่องเทศ และสมุนไพรหลายชนิดรวมทั้งพริกไทย ตะไคร้ ผักชี กระเทียม หัวหอม สะระแหน่ และขิง โดยมีเมนูอาหารประจำของชาวเขาเผ่าม้งเข็กน้อย เช่น น้ำพริกม้งกับผักลวกผักสดเป็นอาหารที่มีส่วนผสมของมะเขือเทศ พริกสด ผักชี ปูรสด้วยเกลือ ใส่อั่วม้ง (ยูจื่อ) เป็นอาหารที่มีส่วนผสมของเนื้อสามชั้น เนื้อหมู และเครื่องปรุง ทั้งนี้หากเป็นสูตรโบราณจะใส่ขิง จะมีทั้งรสเผ็ดและรสดั้งเดิม และอาหารที่ขึ้นชื่อที่สุดคือ ไก่ดำต้มสมุนไพร เป็นอาหารเพื่อสุขภาพที่นิยมบริโภคเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ประกอบด้วยพืชสมุนไพรท้องถิ่นชนิดต่าง ๆ มากกว่า 10 ชนิด โดยมีพืชสมุนไพรที่สำคัญและขาดไม่ได้ 5 ชนิด ได้แก่ ตะไคร้ เย้ชวนด้ว จิงจูฉ่ำ ว่านทองใบม่วง และว่านน้ำเล็ก เป็นต้น

1.2 ด้านการแต่งกาย

ชาวเขาเผ่าม้งเข็กน้อย ประกอบด้วยม้งดำและม้งขาว เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเด่นชัดในด้านการแต่งกาย ที่สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ การดำรงชีวิต และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ สิ่งที่บ่งชี้ความแตกต่างระหว่างม้งดำและม้งขาว คือ การแต่งกายและฝีมือการทำผ้า “ม้งขาวจัดเจนนางนบก ม้งดำสันตางงานเขียนเทียน” เครื่องแต่งกายของชนเผ่าม้ง นิยมสร้างลวดลายประดับด้วยลายปักที่ใช้เส้นด้ายสีสดใส แต่ชาวเขาเผ่าม้งจะไม่นิยมใช้สีแดงประดับบนเสื้อผ้า เพราะมีความเชื่อว่า สีแดงเป็นสิริมงคล เป็นสีที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุไม่เป็นมงคลจะใช้เฉพาะในงานศพเท่านั้น

1.3 ด้านที่อยู่อาศัย

บ้านเรือนของชาวเขาเผ่าม้งเข็กน้อย จะนิยมตั้งบ้านเรือนติดกันเป็นแนวตลอดสองข้างทาง ตั้งแต่ปากทางเข้าหมู่บ้านทั้งสองข้างทาง ประกอบไปด้วยบ้านที่มีเนื้อที่ติดต่อกันเป็นผืนไม่มีรั้วกั้นในเนื้อที่ของแต่ละครอบครัว แต่เดิมจะเป็นการปลูกบ้านคร่อมดิน โดยปรับพื้นที่ให้เรียบทำเป็นพื้นแล้วปลูกบ้านคร่อมทับลงไป ใช้วัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น แต่ในปัจจุบันจะสร้างบ้านแบบคนพื้นราบ เป็นบ้านยกพื้น 2 ชั้น คลุมหลังคาด้วยกระเบื้องและสังกะสี เสาบ้านเป็นเสาปูน และรอบตัวบ้านเป็นเสาปูน ตัวบ้านปลูก คล่อมอยู่บนพื้นดินที่ทุบแน่น โดยใช้พื้นดินเป็นพื้นบ้าน ฝาบ้านเป็นไม้แผ่น มุงด้วย

คา มีห้องนอน กับห้องครัวในบ้าน บ้านจะมีขนาดใหญ่ เพราะอยู่อาศัยในลักษณะครอบครัวขยาย วัสดุส่วนใหญ่ใช้ไม้เนื้ออ่อน ผนังกันระหว่างห้องหรือบ้านทำใช้ลำไม้ไผ่ ฝาเคลือบเป็นแผ่น หลังคามุงด้วยหญ้าคาหรือใบจาก แต่เสาจะเป็นไม้เนื้อแข็ง แพลนเป็นแบบง่าย ๆ ตัวบ้านไม่มีหน้าต่าง เนื่องจากอยู่ในที่อากาศหนาวเย็น ใกล้กับประตูหลักจะมีเตาไฟเล็ก และแคร่ไม้ไผ่สำหรับนั่งหรือนอน เอาไว้รับแขก กลางบ้านจะเป็นที่ทำงานบ้าน เข้าไปในสุดด้านซ้ายจะเป็นเตาไฟใหญ่สำหรับทำอาหารเลี้ยงแขกจำนวนมาก บางบ้านจะมีครกไม้ใหญ่สำหรับตำข้าวเปลือก มีลูกไม้หินสำหรับบดข้าวโพด แปะ ถั่วเหลือง ใกล้กับที่ทำงานจะมีกระบอกล้างมือ น้ำที่ตั้งอยู่ สำหรับหมู่บ้านฝั่งซ้ายมักจะกันเป็นห้องนอนของพ่อแม่กับลูก

1.4 ด้านประเพณี

ประเพณีฉลองปีใหม่ เรียกว่า “น่อเป็ใจจ๊วซ” แปลว่ากินสามสิบ โดยถือเอาวันสุดท้ายคือ 30 ค่ำ ของเดือน 12 ในทุกปีเป็นวันส่งท้ายปีเก่า อยู่ในราวปลายเดือนพฤศจิกายน ถึง ธันวาคม ชาวม้งจะประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทุกคนจะสวมเสื้อผ้าชุดใหม่ ประดับเครื่องเงินสวยงาม เด็ก ๆ จับกลุ่มกันเล่นลูกข่าง และร้องรำทำเพลง หนุ่มสาวจะจับคู่กันโยนลูกช่วง พุดคุยกัน ประเพณีแต่งงาน ชาวม้ง จะไม่เกี่ยวพาราสี หรือแต่งงานกับคนแซ่ หรือตระกูลเดียวกัน เพราะถือเป็นพี่น้องกัน ชาวม้งนิยมแต่งงาน ในระหว่างอายุ 15-18 ปี เมื่อแต่งงานกันแล้วฝ่ายหญิงจะย้ายเข้ามาอยู่ในบ้านของฝ่ายชาย ซึ่งนับเป็นการเพิ่มสมาชิกในครอบครัว ชายชาวม้งอาจมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคน อยู่รวมกันในบ้านของฝ่ายสามี

ประเพณีกินข้าวใหม่ หรือที่เรียกว่า “กินข้าวใหม่ ต้มเหล้าเขาวัว” จะทำกันในเดือนตุลาคมของทุกปี ข้าวใหม่คือข้าวที่ปลูกขึ้นมาเพื่อที่จะเซ่นถวายให้กับ ผีปู่ผีย่า จะเริ่มเกี่ยวได้เมื่อรวงข้าวสุกแต่ยังไม่เหลืองมาก นำข้าวเปลือกที่นวดเรียบร้อยแล้วมาคั่วให้เมล็ดข้าวแห้ง และเปลือกข้าวแห้ง เพื่อให้สะดวกในการตำข้าว ในอดีตนั้นนิยมการตำข้าวด้วยครกกระเดื่อง เมื่อตำเสร็จเรียบร้อยแล้วก็นำข้าวมาหุงเพื่อเซ่นไหว้ผีปู่ผีย่า ทำโดยการนำไก่ตัวผู้มาเซ่นไหว้ตรงผีประตูก่อน เพื่อเป็นสิริมงคล และเพื่อให้การทำนาข้าวในปีต่อ ๆ ไปดี ส่วนการต้มเหล้าเขาวัวนั้นเพื่อให้ผู้ชายชาวม้งได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์กันหลังฤดูเก็บเกี่ยว การกินข้าวใหม่จะมีกับข้าว เช่น น่องไก่-หมู-เป็ด ประกอบการกินเพื่อเพิ่มความอร่อย จากนั้นก็จะมีการต้มเหล้าเขาวัว ซึ่งการต้มเหล้าเขาวัวนั้นตามประเพณีจะทำควบคู่กับกินข้าวใหม่ จะต้ม 4 รอบ รอบแรก หมายถึง การร่วมโต๊ะ รอบที่ 2 เจ้าภาพแสดงการต้อนรับ รอบที่ 3 เข้าสู่ประเพณี รอบที่ 4 หมายถึงการผูกสัมพันธ์ไมตรีอันลึกซึ้ง โดยเจ้าภาพจะเป็นผู้รินเหล้าให้แขกดื่ม

1.5 ด้านภาษา

ชาวม้งเข็มน้อยยังคงใช้ภาษาม้งเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวันเป็นหลัก เป็นภาษาที่สื่อสารกันแล้วไม่มีทางเสียนัก การสื่อสารของเขาค่อนข้างเป็นแบบทื่อ ๆ และใช้ภาษาแบบตรงไปตรงมา และเมื่อมีการติดต่อกับบุคคลภายนอกชาวม้งจะใช้ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษากลางที่สามารถสื่อสารและเข้าใจตรงกัน

1.6 ด้านอาชีพ

ชาวม้งเข็กน้อยยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีระบบการผลิตแบบตัดฟันเผา คือ ใช้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจนหมดความสมบูรณ์แล้วจึงย้ายพื้นที่เพาะปลูก พื้นที่ทำไร่ของม้งจะอยู่นอกหมู่บ้าน บางครอบครัวต้องเช่าที่ของคนอื่น จึงต้องใช้รถยนต์เป็นพาหนะในการขับขึ้น ถ้าครอบครัวไหนไม่มีรถยนต์ก็ไปนอนค้างที่ไร่ และกลับบ้าน ในบางช่วงอาจจะสัปดาห์ละ 1 ครั้ง การเพาะปลูกทำเพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น พืชที่ปลูกคือ ขิง กระหล่ำปลี กระชายดำ ข้าว ข้าวโพด ผัก พักทอง แตงกวา ถั่ว พริก อ้อย แต่ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของม้ง ปลูกขิงในช่วงเดือนเมษายน พร้อมทั้งจะขายได้ในเดือนกันยายน กระชายดำเป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ที่มีราคาดีกำลังเป็นที่นิยมของม้ง ส่วนข้าวชาวม้งจะปลูกเพื่อการบริโภคเท่านั้น นอกจากนี้ยังเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัว หมู ไก่ และเป็ด วัว เป็นสัตว์เลี้ยงเศรษฐกิจที่สำคัญของม้ง เนื่องจากราคาดี รองลงมาคือ เลี้ยงหมูไว้ขายและบริโภค เป็ดและไก่ม้งจะเลี้ยงเพื่อเป็นอาหารอย่างเดียว ทั้งนี้เนื่องจากม้งติดต่อกับคนพื้นราบจึงรับเอาวัฒนธรรมด้านเศรษฐกิจของคนพื้นราบมาใช้ ทำการค้าขาย เปิดร้านขายของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เปิดร้านซ่อมรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ในหมู่บ้าน เปิดร้านเสริมสวย เปิดร้านขายยา ซึ่งสามารถขายได้ดีที่สุดในชุมชน ม้งรับราชการเป็นส่วนน้อย

1.7 ด้านความเชื่อ

ชาวม้งเข็กน้อยแต่เดิมนับถือความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ แต่หลังจากมีคนภายนอกเข้ามาเผยแพร่ศาสนา จึงทำให้ในปัจจุบันมีบางคนสนใจและไปนับถือศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธ อีกทั้งยังมีชาวบ้านบางคนได้เปลี่ยนการนับถือความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษเป็นการนับถือศาสนา เนื่องจากหากชาวม้งกระทำผิดต่อความเชื่อก็จะทำให้ตนเองเกิดอาการไม่สบาย ดังนั้นชาวบ้านที่เคยรับผลกระทบจากการนับถือความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษนั้นจึงได้กลายเป็นนับถือศาสนาคริสต์หรือศาสนาพุทธในเวลาต่อมา

1.8 ด้านศิลปะพื้นบ้าน

ชาวม้งเข็กน้อยมีความโดดเด่นในงานหัตถกรรมผ้าซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวม้ง ทั้งผ้าเยินเยิน ผ้าปัก และการทำลูกข่าง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งที่ยังคงอนุรักษ์ และสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งลวดลายต่าง ๆ บนผ้าเกิดจากจินตนาการ เช่น ลายกันหอย ลายเท้าช้าง ลายปักเหล่านี้จะปรากฏอยู่บนเสื้อผ้า ข้าวของเครื่องใช้ เช่น กระเป๋า ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน เป็นเอกลักษณ์ที่หลายคนเรียกว่า กราฟิคม้ง เป็นต้น

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้ง บ้านเข็กน้อย

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยมีคำถามเกี่ยวกับศักยภาพความพร้อม และองค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้ง โดยใช้องค์ประกอบศักยภาพการท่องเที่ยว 6 A's สรุปผลได้ดังนี้

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นว่าตำบลเข็กน้อย เป็นชุมชนแห่งวัฒนธรรมและเป็นศูนย์รวมชาวเขาเผ่าม้งที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และยังคงมีวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีในแบบชนเผ่าม้งดั้งเดิม มีภูมิปัญญา และดำรงอยู่ตามกฎจารีตประเพณี

ของชาวไทยภูเขา เนื่องจาก มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและโดดเด่นเป็นอย่างมาก มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ เช่น งานประเพณีปีใหม่ม้งที่แสดงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน มีการแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกายของชาวเขาเผ่าม้ง เป็นต้น

“บ้านเข็กน้อย หมู่ที่ 4 ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีต้นแบบภายใต้โครงการไทยนิยมยั่งยืน แม้ว่ามันท่องเที่ยวจำนวนมากจะรู้จัก “บ้านเข็กน้อย” เป็นอย่างดีอยู่แล้ว แต่เมื่อได้เข้าร่วมโครงการ “ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี” เรื่องราวต่างๆ ที่เป็นเสน่ห์ของที่นี่ ก็ได้รับการบอกเล่ามากขึ้น งานฝีมือต่างๆ ได้รับการพัฒนาเพื่อให้เป็นของขวัญของฝากที่สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน เป็นโอกาสให้ทุกคนได้ร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งดีงามร่วมกันมากยิ่งขึ้น (ประดิษฐ์ หลวงจอก, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2564)

“อาหารขึ้นชื่อของ“บ้านเข็กน้อย” คือ “ไก่ดำ” เป็นไก่ที่ดำทั้งตัว ขา ปีก หนัง และเล็บ ถือเป็นอาหารที่สูดยอดเยี่ยม โดยจะต้มกับสมุนไพรสำคัญคือ ใบจิงจูฉ่าย โดยคนที่นี่เชื่อกันว่าเป็นหนึ่งในเมนูบำรุงกำลังชั้นเยี่ยม หากมีแขกคนพิเศษมาเยี่ยมเยียน เป็นสำรับที่ต้องเรียกว่าพลาดไม่ได้ทีเดียว” (สมชาย ลิปัญญากุล, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2564)

“คนในชุมชนต้องเกิดการเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของตนเอง ต้องมีการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อเกิดการดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมต้องให้ความร่วมมือกันแบบบูรณาการ ต้องพัฒนาและเสริมสร้างแหล่งศึกษาเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว เสนอแนะให้หลายภาคส่วนร่วมกันจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าสนใจมีการคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและสามารถจัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว” (ธงชัย กฤตยามงคลชัย, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2564)

ผลการศึกษาองค์ประกอบสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย โดยใช้แนวคิดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวของ พยอมน ธรรมบุตร (2549) 6A's ได้ข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.1 ด้านสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว (Attractions) พบว่าตำบลเข็กน้อยมีความพร้อมที่จะให้ประสบการณ์ที่ประทับใจแก่นักท่องเที่ยว มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เช่น การแต่งกายประจำเผ่า การละเล่นฟอมู่ล่าม้ง ภาษาม้ง อาหารพื้นถิ่นที่เป็นสูตรเฉพาะ และประเพณีปีใหม่ม้งที่ได้มีการรวบรวมศิลปวัฒนธรรมการละเล่นต่าง ๆ มาให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมและทดลองปฏิบัติ

3.2 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) พบว่า มีความสะดวกสบายเป็นอย่างมาก และสามารถเข้าถึงได้วิธีการเดินทางโดยพาหนะส่วนตัวและรถโดยสารประจำทาง

3.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (Amenities) พบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวนั้นมีความเพียงพอและเหมาะสม เช่น ร้านอาหาร ที่พัก ที่จอดรถ รวมทั้งการคมนาคมภายในชุมชน

3.4 การบริการเบ็ดเตล็ด (Ancillary) พบว่านักท่องเที่ยวสามารถโทรเข้ามาสอบถามข้อมูลหรือเดินทางเข้ามาขอข้อมูลได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อยหรือผ่านทางเฟซบุ๊กของหน่วยงานได้ แต่ก็มีนักท่องเที่ยวบางส่วนที่จะสอบถามข้อมูลจากร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านขายของที่ระลึก หรือที่พักแรม ซึ่งการสอบถามจากสถานที่ดังกล่าวนี้จะทำให้ทราบข้อมูลแบบชัดเจน และในบางสถานที่ไม่ได้มีอยู่ในอินเทอร์เน็ต

3.5 ด้านที่พัก (Accommodation) พบว่าที่พักส่วนใหญ่จะเป็นที่พักแบบโฮมสเตย์ รีสอร์ทเล็ก ๆ ในหมู่บ้านเท่านั้น ไม่มีโรงแรมขนาดใหญ่ และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะนิยมเที่ยวแบบไม่ค้างคืน จะนิยมไปพักในตำบลแคมป์สน ตำบลเขาค้อมากกว่า

3.6 ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activities) พบว่านักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวในช่วงเทศกาลปีใหม่ ที่จัดขึ้นในช่วงเดือนธันวาคม-มกราคมของทุกปี ซึ่งภายในงานจะมีกิจกรรมการโยนลูกช่วง ลูกข่าง รถไม้หรือฟอmula มั้ง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเล่นนี้ รวมถึงมีการสาธิตวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าม้ง มีสาธิตการประกอบอาหารที่ขึ้นชื่อของชาวม้ง เช่น ไก่ดำต้มสมุนไพร ไล่อ้วม และพิซซาม้ง ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงเสน่ห์ของบ้านเข็กน้อย

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย

ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว สรุปผลได้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็น เพศชาย จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 53.25 มีสถานภาพโสด จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 43.50 มีอายุระหว่าง 20-29 ปี จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 42.25 มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 58.50 อาชีพนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 47.25 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 60.75 และมีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 34.25 ส่วนใหญ่เป็นการมาเที่ยวครั้งแรก จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 61.75 มาพร้อมกับหน่วยงาน จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 46.25 มีผู้ร่วมเดินทาง 1-3 คน จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.50 ไม่พักค้างคืน จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 69.00 มีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง 2,001-4,000 บาท จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.75 และนักท่องเที่ยวจะกลับมาเที่ยวซ้ำ จำนวน 323 คน คิดเป็นร้อยละ 80.75 ตามลำดับ

ความต้องการของนักท่องเที่ยวในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ สรุปผลได้ว่านักท่องเที่ยวมีความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = .15) เมื่อพิจารณาตามรายชื่อโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ความสวยงามของสภาพภูมิทัศน์โดยรวมของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = .71) ความเพียงพอของร้านอาหาร ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = .68) และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = .66) ตามลำดับ

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ สรุปผลได้ว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = .71) เมื่อพิจารณาตามรายชื่อโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ เยี่ยมชมชุมชนวิถีบ้านเข็กน้อย ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = .79) เยี่ยมชมการแสดง ไร่แคน ระบายกระดัง ระบายลุ่ม ฯลฯ ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = .81) และเที่ยวชมผาตัด ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = .85) ตามลำดับ

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4. นำเสนอร่างรูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้ง

ตารางที่ 1 รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย

เวลา	กิจกรรม	ความสอดคล้องกับวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย	
		ลักษณะ	ด้าน
08.00 น.	- กล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่แต่งกายด้วยชุดประจำชนเผ่า - แนะนำความเป็นมาของบ้านเข็กน้อย	- แต่งกายด้วยชุดประจำเผ่า	- การแต่งกาย
08.30 น.	- เดินทางไปยังหมู่บ้านวัฒนธรรมเข็กน้อยด้วยรถนำเที่ยวของชุมชน - มัคคุเทศก์ท้องถิ่นแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวและพูดคุยทั่วไป	- รถนำเที่ยว - คำทักทาย คำสนทนาสั้นด้วยภาษาถิ่น	- อาชีพ - ภาษา
09.00 น.	- เดินทางถึงหมู่บ้านวัฒนธรรมเข็กน้อย - มัคคุเทศก์แนะนำเส้นทางการท่องเที่ยว/การปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยว/ข้อห้ามต่างๆ	- ข้อห้ามของหมู่บ้าน	- ความเชื่อ
09.30 น.	- เยี่ยมชมวิถีสาธิตชุมชนผ้าเขียนเทียนสีม้ง - กิจกรรมผ้าเขียนเทียน - กิจกรรมผ้าปักเข็กน้อย (เครื่องแต่งกาย) - กิจกรรมผ้าปักเข็กน้อย (ลูกช่วง)	- ผ้าปักลายต่างๆ - ผ้าเขียนเทียน - การทำลูกช่วง	- การแต่งกาย - ศิลปะพื้นบ้าน - อาชีพ
11.00 น.	- เยี่ยมชมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีต้นแบบบ้านเข็กน้อย - การแสดงระบำม้งต้อนรับนักท่องเที่ยว	- ของใช้ในชีวิตประจำวัน - ระบำม้ง	- การแต่งกาย - ศิลปะพื้นบ้าน - อาชีพ

	- ฐานการเรียนรู้ที่ 1 ภาษา - ฐานการเรียนรู้ที่ 2 การแต่งกาย ชนเผ่า	- การฝึกสนทนา - ภาษา สั้นๆ ด้วย ภาษาม้ง
		- สาธิตการแต่งกาย ด้วยชุดประจำเผ่า
12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน	- อาหารพื้นถิ่นของ - อาหาร ชาวเขาเผ่าม้ง เช่น ไก่ดำสมุนไพร ใส่อั่วม้ง เป็นต้น
13.00 น.	- ฐานการเรียนรู้ที่ 3 การละเล่น	- การโยนลูกช่วง - ประเพณี - การยิงธนู - ภูมิปัญญา - รถฟอร์มูล่าม้ง ชาวบ้าน
14.00 น.	- ฐานการเรียนรู้ที่ 4 อาหารพื้นถิ่น	- จั๊มม้งลิ้มผิว - อาหาร - น้ำพริกน้กรบ - ยู่จื้อ ใส่อั่วม้ง - น้ำผึ้งดองชิง - ไก่ดำต้มสมุนไพร
15.00 น.	- ฐานการเรียนรู้ที่ 5 ดนตรีพื้นเมือง	- สาธิตการเล่น - ศิลปพื้นบ้าน เครื่องดนตรี
16.00 น.	- เดินทางไปยังจุดชมวิวดอยตัวเพ่ง เพื่อถ่ายภาพบรรยากาศยามเย็น	รถนำเที่ยว - อาชีพ
18.00 น.	- เดินทางกลับยังจุดแรก - มัคคุเทศก์กล่าวขอบคุณนักท่องเที่ยว และ รับฟังข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยว	รถนำเที่ยว - อาชีพ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและ
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจ การสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อยกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร
จัดการการท่องเที่ยวในตำบลเข็กน้อย โดยงานวิจัยนี้ได้นำเสนอมุมมองเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทาง
วัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งกับการท่องเที่ยว เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชาวเขาเผ่าม้ง
มีประเพณีและวัฒนธรรมตลอดทั้งความเชื่อเป็นของตนเองสืบมาแต่บรรพบุรุษ เช่น ประเพณี
แต่งงาน ประเพณีกินข้าวใหม่ของม้ง รวมถึงการใช้ภาษาม้ง การรับประทานอาหารม้ง การผลิตและ

การแต่งชุดม้ง การนับถือผีบรรพบุรุษ และการรักษาโรคโดยวิธีพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เป็นต้น ดังนั้น วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจึงเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านและยังคงสืบทอดไว้ได้อย่างเข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกศกนก ชุ่มประดิษฐ์ และจิราพร ชุนศรี (2560) ที่ให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องกับม้งเนื่องจากเป็นส่วนที่สื่อถึงความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดตำแหน่งแบรนด์ของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพของตำบลเข็กน้อยนั้นสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อยได้เนื่องจากภายในชุมชนมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น มีวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังมีการสืบทอดมาจากการอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิวพร พัทธมนันท์ และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผ้าไหมทอมือ ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ที่กล่าวว่าปัจจัย จุดใจจากตัวแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลตัดสินใจเลือกเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวใดแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งเป็นการเฉพาะเพื่อตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้น การประเมินว่าแหล่งท่องเที่ยวใดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพจะพิจารณาองค์ประกอบด้านพื้นที่ คือ ทรัพยากรที่มีลักษณะเฉพาะหรือมีความเป็นเอกลักษณ์ มีประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานที่มีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ วัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่นชุมชน ความต้องการของนักท่องเที่ยวในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลี สมใจ และพันธุ์วิ ญ ลำพูน (2563) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ที่กล่าวว่านักท่องเที่ยวมีความต้องการในเรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากที่สุด โดยเฉพาะมีความต้องการความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและมีความต้องการที่พักในแหล่งท่องเที่ยวที่น้อยที่สุด และรูปแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย และรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งเข็กน้อยที่เหมาะสม ได้ออกแบบเป็นโปรแกรมนำเที่ยว 1 วันที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนโดยคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชนด้วยเช่นกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโอปอล์ รังสิมันตุชาติ และทิพาพร โพธิ์ศรี (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วม ของชุมชนท้องถิ่นคอรั่ม จังหวัดอุดรดิษฐ์ กล่าวว่างานวิจัยนี้ได้เกิดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมที่จำนวน 4 กิจกรรม คือ 1. กิจกรรม ชั่วโมงลงมือทำ ทำของที่ระลึก “ประติมากรรม เครื่องปั้นดินเผา นูนต่ำ” ภาพสะท้อนประเพณีต่าง ๆ ของตำบลคอรั่ม 2. กิจกรรมชั่วโมงลงมือทำของที่ระลึก “ประติมากรรมลอยตัว ตุ๊กตาหาวจ้งหัน” 3. กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค “ตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาว จ้งหัน” และ 4. กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค “ตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง ต้นผึ้ง” ทั้งนี้เป็นผลที่ได้องค์ประกอบ ที่สำคัญในการเดินทางท่องเที่ยวและจากการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5 ด้าน จึงเกิดการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณาให้การสนับสนุนและให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้ง ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมโดยคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ส่งเสริมให้ชาวเขาเผ่าม้ง ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น ผ้าเขียนเทียน ผ้าปักลาย เครื่องประดับเงิน หรือการถนอมอาหารแบบดั้งเดิม ซึ่งจะสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนได้มากยิ่งขึ้น และควรส่งเสริมสนับสนุนให้คนในชุมชนมาร่วมอบรมเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างรายได้อีกทาง

1.2 ควรสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในท้องถิ่นโดยเฉพาะสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมภายในตำบลเข็กน้อย โดยเฉพาะการจัดการท่องเที่ยวที่ไม่ใช่เป็นการมุ่งหารายได้ที่เน้นตัวเงินเป็นสำคัญ แต่ให้ชุมชนได้มองถึงความยั่งยืนของชุมชนโดยเฉพาะวัฒนธรรม ประเพณี รวมไปถึงวิถีชีวิต และความเชื่อ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นหลัก

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายพื้นที่เป้าหมายให้ครอบคลุมชุมชนชาวเขาเผ่าม้งในตำบลต่าง ๆ ในพื้นที่อำเภอเขาค้อ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าม้ง เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมนั้นเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ที่มีความสนใจเฉพาะ โดยในปัจจุบันและอนาคตที่จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

2.2 ควรศึกษาความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมการตลาดของนักท่องเที่ยวต่อแนวทางการพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมในพื้นที่อำเภอเขาค้อ เพื่อนำผลจากการศึกษาเป็นแนวทางในการปรับปรุงให้ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวตำบลเข็กน้อย ได้ทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์ และจิราพร ขุนศรี. (2560). การวิเคราะห์อัตลักษณ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย. *วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*. 12(2), 121-143
- ธงชัย กฤตยาภรณ์. (2564, 23 กุมภาพันธ์). นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว เขาค้อ [บทสัมภาษณ์].

ประดิษฐ์ หลวงจอก. (2564,18 มกราคม).พัฒนาการจังหวัดเพชรบูรณ์ สำนักงานพัฒนาชุมชน
จังหวัดเพชรบูรณ์ [บทสัมภาษณ์].

พยอม ธรรมบุตร. (2549). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*.

กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิวาพร พยัคฆนันท์, อัครเดช สุพรรณฝ่าย, พรณนิการ์ กงจักร, พุดพิงษ์ รั้งจันทร์, อาภาพร บุญ
ประสพ และรุจิเรศ รุ่งสว่าง.(2564). การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผ้าไหม
ทอมือ ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารธรรมศาสตร์*. ปีที่ 40 ฉบับ
ที่ 2.130-156

สมชาย ลีปัญญากุล. (2564, 23 กุมภาพันธ์). ผู้ใหญ่บ้านตำบลเข็กน้อยหมู่ที่ 11 [บทสัมภาษณ์].

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบูรณ์. (2561). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561 – 2565) : กอง
แผนและงบประมาณ*

อัญชลี สมใจ และพันธุ์วิ ณ ลำพูน. (2563). พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อ
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. *ศิลป
ศาสตร์ปริทัศน์* 15(2) กรกฎาคม-ธันวาคม 2563

โอปอล์ รังสิมันตุชาติ และทิพาพร โพธิ์ศรี. (2564). การพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดย
การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นคอรั่ม จังหวัดอุดรดิติถ์. *Journal of Modern Learning
Development*. Vol. 6 No. 3 May - June 2021